

Visie op het waterbeheer in Vlaanderen vanuit een milieu- en natuuroogpunt

J.-P. HEIRMAN, directeur-generaal
Administratie Milieu-, Natuur-, Land- en Waterbeheer
Ministerie Vlaamse Gemeenschap

1. EEN BONDIGE SITUATIESCHETS

De basis voor het huidige waterbeheer in Vlaanderen is het Vlaams structureel vernieuwd milieubeleid dat in 1990 werd uitgewerkt en gestalte kreeg in het MINA-plan waardoor een geïntegreerd en integraal beleid kon ontstaan.

Dit plan wordt - in afwachting van de goedkeuring van een eerste gewestelijk milieubeleidsplan - de facto verlengd tot 31 december 1996.

Uit de toepassing van het MINA-plan vloeide een ganse reeks maatregelen en allerhande reglementering voort :

Ik beperkt mij tot enkele accenten :

a) de nadruk op duurzaamheid van het beleid.

Duurzame ontwikkeling hoort in de leefmilieusector meer dan een modewoord te zijn : het is de kerngedachte van het milieubeleid bij ons, maar ook elders waar dan ook ter wereld.

Ter herinnering hierbij de bepaling terzake in het zgn. Brundtland-rapport :

"Duurzame ontwikkeling beoogt aan de behoeften en verwachtingen van het heden te voldoen, zonder die van de toekomst in het gedrang te brengen. In plaats van aan de economische groei een halt toe te roepen, erkent de duurzame ontwikkeling dat de problemen van armoede en ontwikkeling niet kunnen worden opgelost zonder enige economische groei.

Bij een economische groei bestaat altijd het risico van milieuschade. De verantwoordelijken die zich laten leiden door het principe van de duurzame ontwikkeling zullen er echter voor zorgen dat de groeiende economieën sterk verbonden blijven met hun ecologische wortels en dat deze wortels beschermd en gevoed worden, zodat ze de groei op lange termijn kunnen ondersteunen.

Milieubescherming is daarom onafscheidelijk verbonden met het concept van duurzame ontwikkeling en dat geldt ook voor de bereidheid om aan de oorsprong van milieuproblemen te gaan werken, eerder dan aan de symptomen".

b) de zuivering van het afvalwater

de zuivering van het afvalwater (denk aan AQUAFIN) met de versnelde bouw van waterzuiveringsstations en de aanleg van collectoren is zoals U weet een belangrijke prioriteit.

c) de oprichting en de werking van het MINA-fonds

d) de integrale milieuvergunning en milieu-inspectie

e) het voorkomen van grondwater- en bodemverontreiniging door bv. overbesteding :
het zgn. Mestdecreet met het zopas goedgekeurde mestactieplan (MAP) en de erbij horende uitvoeringsbesluiten zijn U allen voldoende bekend vanuit de pers.

f) het Vlaams milieureglement bekend als VLAREM

g) voor de uitvoering van het decreet op de bedrijfsinterne milieuzorg verwijs ik naar afzonderlijke studiedagen die mijn administratie zal inrichten.

2. NAAR EEN MEER (GEÏNTEGREERDE) PLANMATIGE AANPAK

Er is een overvloed aan milieuwetgeving en reglementering. Waterbeheer kan in Vlaanderen maar adequaat worden uitgevoerd voor zover er een meerjarenbeleidsplanning is. Deze planning is voorzien in het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid.

2.1. Het Vlaamse Gewest is voortaan verplicht tweejaarlijks een milieurapport op te stellen .

Een eerste Milieu- en Natuurrapport Vlaanderen werd door de Vlaamse Milieumaatschappij opgesteld ter uitvoering van de beslissing van de Vlaamse regering van 30 september 1993.

Het milieurapport omvat vooral een beschrijving, analyse en evaluatie van de bestaande toestand, van het tot dan toe gevoerde beleid.

2.2. vijfjaarlijks een gewestelijk milieubeleidsplan vast te stellen; met ingang van 1 januari 1997 dient dergelijk milieubeleidsplan voorhanden te zijn;

Vandaag ben ik natuurlijk wat jaloers op onze Nederlandse collega's die over een MBP beschikken. Ik hoop dat zij binnen enkele jaren jaloers zullen zijn op de kwaliteit van ons Milieubeleidsplan. De verwachtingen staan dus gespannen.

Het gewestelijk milieubeleidsplan heeft de ambitie de hoofdlijnen te bepalen van het milieubeleid dat door het Vlaamse gewest, alsmede door de provincies en de gemeenten in aangelegenheden van gewestelijk belang, dient te worden gevoerd. Het omvat een actieplan dat op zijn beurt ten minste bevat :

- de in de betrokken periode beoogde kwaliteit van de onderscheiden onderdelen van het milieu en met name de vooropgestelde milieukwaliteitsnormen en de termijnen waarbinnen ze dienen te worden bereikt;
- de aanduiding van gebieden waarin de kwaliteit van het milieu of van een of meer onderdelen daarvan bijzondere beschermings- of beheersmaatregelen behoeft;
- de daartoe vereiste beperking van milieubelasting, sanering of herstel van het milieu;
- de maatregelen, de middelen en de termijnen die worden vooropgesteld om deze doelstellingen te bereiken, alsmede de prioriteiten die daarbij gelden.

2.3. jaarlijks een milieuprogramma op te stellen .

Het gewestelijk milieujaarprogramma tenslotte bevat ten minste :

- een verslag van de stand van uitvoering van het geldende milieubeleidsplan;
- een verslag van de stand van uitvoering van de Europese milieuwetgeving en een verslag van de stand van zaken aangaande de goedkeuring van de internationale overeenkomsten door het Vlaamse gewest;
- een opgave van de door het Vlaamse gewest in het komende jaar te verrichten activiteiten en te nemen maatregelen ter uitvoering van het geldende milieubeleidsplan en de daaraan gekoppelde begroting;

Voor wat het opmaken van het eerste gewestelijk milieubeleidsplan voor Vlaanderen betreft is het mijn bedoeling als coördinator van door de Vlaamse regering aangeduide planningsteam de timing en het opstellen van het plan met de grootste ernst en nauwkeurigheid te laten plaatsvinden.

2.4. De provincies en gemeenten kunnen eveneens milieubeleidsplannen en milieujaarprogramma's opstellen

3. BEHOEFTE AAN EEN MODERNE BESTUURLIJKE BENADERING

Voor wat de onbevaarbare waterlopen aangaat wordt steeds meer gevoeld dat de huidige wetgeving op deze waterlopen, op de

polders en op de wateringen teveel een vermenging is van territoriaal beheer, van functioneel beheer en van de administratieve opsplitsing in functie van de relatie tussen de omvang van de verwachte beheerskosten en de financiële draagkracht van de besturen.

Deze wettelijke benadering leidt inzonderheid op het gebied van de onbevaarbare waterlopen vaak tot onvoldoende coherentie en afstemming. Een eenvormig beleid en beheer dringt zich op.

4. HET BELANG VAN EEN VLAAMS INTEGRAAL WATEROVERLEGCOMITÉ

Dergelijk overleg - desgevallend opgesplitst in een aantal subcomités - kan een noodzakelijke coördinatie tot stand brengen

Bij het opstellen van nieuwe regelgeving dient men rekening te houden met het fundamenteel verschil tussen de aanpak van de bevaarbare waterlopen (waar het nautisch principe overheerst) en de onbevaarbare waterlopen (waar de waterbeheersing, de waterhuishouding en de ecologische aspecten voorrang hebben).

Het eigenlijke beheer der waterlopen zal blijven behoren tot de tak der huidige of toekomstige beheerders. De bestaande comités der grensoverschrijdende onbevaarbare waterlopen kunnen verder hun adviserende rol spelen. Het komt mij voor dat dit voor wat de Schelde betreft geregeld is door de bestaande commissies en werkgroepen.

In het comité dat met het overleg inzake het integraal waterbeheer in Vlaanderen belast zal zijn, zullen de Vlaamse administraties, verantwoordelijk voor het kwantitatief waterbeheer, de provincies, de gemeenten, de polders, wateringen en drinkwatermaatschappijen vertegenwoordigd zijn.

Ik heb begrepen dat mijn Nederlandse collega de heer SAEIJS, dit samen met Vlaanderen zou willen doen. Ik zou zeggen "graag" want hoe groter het draagvlak hoe meer kans op succes.

Om deze doelstellingen te bereiken is immers een maatschappelijk aanvaard waterbeleid nodig.

En om dit integraal waterbeleid te bereiken is een intens overleg met alle doelgroepen noodzakelijk. Naast de SERV en de MINA-raad bieden de bekkencomités daarvoor een gepast forum. Het ligt dus in de bedoeling de bestaande bekkencomités en de nog op te richten comités verder te belasten met een belangrijke overlegfunctie.

5. STREVEN NAAR EEN DUURZAAM EVENWICHT TUSSEN WATERKWANTITEIT EN -KWALITEIT

Om het beheer van het oppervlaktewater en dat van het grondwater optimaal te laten verlopen moet dit beheer bestaan uit een drieluik : kwantiteitsbeheer, kwaliteitsbeheer en de integratie ervan.

Wij Vlamingen hebben cultureel-historisch nogal wat ervaring met drieluiken. Diegenen die nu denken aan 3 gewesten of 3 gemeenschappen denken eerder aan een Belgische traditie. Voor wie

enigszins bekend is met de triptieken geschilderd door onze Vlaamse Primitieven, is het duidelijk dat de triptiek bestaat uit het centraal paneel van ons drieluik, nl. de integratie, waardoor het als het meest waardevolle, doch ook als het moeilijkste moet worden beschouwd. Geen der beide zijluiken mag echter dominant worden over het andere; kwalitatieve aspecten mogen de kwantitatieve niet overheersen, het omgekeerde mag evenmin het geval zijn.

Het is duidelijk dat het kwalitatieve en het kwantitatieve waterbeheer noodzakelijkerwijze onderscheiden taken zijn, zowel in beleid, beheer als bestuur. Zij moeten beiden het integraal waterbeheer mee invullen en opbouwen en er daarna ieder voor hun beheersaspect uitvoering aan geven.

Ik meen dat ook mijn administratie AMINAL hiervan de uitdrukking dient te zijn.

Zoals ik reeds aantoonde is het gebruik en het beheer van het water voor vele functies geregeld door een grote verscheidenheid aan regelgeving. De administratieve afspiegeling hiervan wijst dus ook op een verspreiding over meerdere bestuursniveaus en -organen.

Daarom zal er gestreefd worden naar de realisatie van een bestuurlijk netwerk, dat borg staat voor een adequate coördinatie van de onderscheiden sectoren.

De realisatie van een dergelijk netwerk veronderstelt niet zozeer een grondige reorganisatie van het bestaande, maar wel een forum, een Vlaams Integraal Wateroverleg, waarbinnen alle bestaande kwantiteits- en kwaliteitsbeheerders, in een geest van verstandhouding en goodwill elkaar regelmatig ontmoeten.

6. In dit overleg moet vanzelfsprekend ook het grondwaterbeleid ingepast worden.

Bescherming van de kwaliteit en de kwantiteit tegen overexploitatie, onomkeerbare veranderingen en verontreinigingen zijn hierbij immers zeer belangrijk.

7. DOELGROEPENBELEID : DANSEN OP EEN SLAPPE KOORD?

"Katalysator" zijn van tegengestelde belangen en verwachtingen is een zware opgave.

Ten slotte is er de wens het waterbeheer te richten op specifieke doelgroepen die allen maar voordeel kunnen halen uit een geïntegreerd en integraal waterbeheer; dit kan door vrijwel alle actoren worden onderschreven.

Om er slechts enkele te noemen :

- de riviervisserij via
 - zuiver water in onze waterlopen
 - natuurvriendelijke oevers
 - aanleg van vispassages
- de recreanten via
 - zuiver water in onze waterlopen
 - de mogelijkheden voor het varen en de ontspanning zonder anderen te storen op grotere waterlopen
 - de verbetering van het natuurlijk evenwicht, het vrijwaren van de biodiversiteit en de natuurlijke/oorspronkelijke landschappen
 - de ruilverkaveling en voornamelijk de landinrichting zelf, die een niet te onderschatten waardevol instrument is voor het waterbeheer in Vlaanderen.

8. SLOTBESCHOUWINGEN

De visie die ik heb uiteengezet stemt in belangrijke mate overeen met deze verwoord in de recente beleidsnota van de Vlaamse minister bevoegd voor Leefmilieu, Theo Kelchtermans.

Mijn administratie zal zich ten volle inzetten om met de beschikbare wettelijke en budgettaire middelen deze visie te realiseren.